

BİLİMSEL DÜŞÜNME SÜRECİNDE TÜRKÇE' NİN DURUMU*

Yrd. Doç. Dr. Hacı Ömer BEYDOĞAN**

İnsanoğlu içinde bulunduğu çevreyi tanımak, anlamak, çözmek ve hatta ona hükmetmek ister. Bu nedenle dış dünyayla birtakım etkileşimlere girer ve deneyimler edinir. Edindiklerini açıklamak ve ifade etmek için onu yazılı ve sözlü olarak dışı vururken dil gibi önemli bir aracı kullanmak durumundadır. Kapan bu durumu aşağıdaki şekilde özetlemektedir. Bireyde algılama süreçlerindeki gelişmeye göre bilgi formları belirir: Bebekte 5-6 haftalıkken seçici algı, 3-4 aylıkken şematik algı, 5-6 aylıkken de şematik imaj ortaya çıkar. Bunu izleyen aylarda ve daha sonraki yıllarda düşünme sistemindeki gelişmelerle benzerlikleri ve farklılıkları gruplamaya başlar. İlkeler geliştirir ve onlarla problem çözme becerisi geliştirir.¹ Bu süreç üzerindeki tartışmalar günümüzde konuyu aydınlatacak ve yeni bilgiler üretecek şekilde devam etmektedir. İnsanoğlunun bilgi- düşünce , düşünce-bilgi formu içinde zihinsel sürecindekileri somutlaştırarak bilgi olarak ortaya koymak ve yeni bilgiler üretmek için bilgi elde etme yollarını zorlamaktadır.

Epistemolojik anlayışa göre, bireylerin deneyimlerini kazandığı bir dış dünya vardır, ancak anlam bireylerden bağımsız oluşamaz. Bireyin algılama gücüne bağlı olarak birey tarafından oluşturulur. Bu nedenle nesnel bir gerçeklik yoktur. Anlam bireylerin deneyimi ışığında yine birey tarafından yapılandırılır.

*13.05. 1997 tarihinde Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nce düzenlenen "Bilim Dili Olarak Türkçe" konulu panele bildiri olarak sunulmuştur.

**Yrd. Doç. Dr. H. Ömer BEYDOĞAN, Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim üyesi.

¹Kagan J. **Psychology an Education** , N. Y. Harcourt Brace , Javanovich in. 1978, s. 117

Bu nedenledir ki , bir olay ya da olgu ile ilgili bir çok bakış açısı vardır ² (Bu bakış açısı dilden dile farklılıklar gösterir. Çünkü her dilde düşünme ve ifade etmede farklılıklar vardır. Farklılık kavramlara atfedilen mana ve anlam derinliğinden kaynaklanır. Bilgi en genel anlamıyla nesne, özne, varlık ve düşünce madde ve zihin arasındaki ilişkiler biçimi olarak ele alındığından, bilgiye ancak düşünce yoluyla ulaşılabileceği ortaya çıkar. Bilgiye ulaşırken insanoğlu akıl , duygu, sezgi ve deneyimlerini kullanır. Çeşitli yollardan elde ettiği bilgiler ister somut, isterse soyut olsun, dilin içerdiği sözcüklerin çeşitli kalıplarına göre yan yana getirilmesiyle oluşan ayrıntılı düşünebilme , ancak dilin sağlayacağı olanaklar doğrultusunda gerçekleşmektedir.

Düşünce dil aracılığıyla sese, yazı aracılığıyla biçime kavuşma süreci, olgunluğa eriştiğinde, dil bir düşünce tarafından ortaya konulma vasfından ziyade düşünceyi hasıl etme fonksiyonuna kavuşmaktadır. Özellikle soyut düşünme, insanın en yüksek zihni fonksiyonlarından biridir ve ancak dil ile mümkün olmaktadır.

Bilimin ortaya koyduğu bilişsel bilgilerin pek çoğu insan yaratıcılığının bir ürünüdür. Yaratıcı düşüncenin ortaya konulması ise yüksek seviyede düşünmeyi gerektirir. Yüksek seviyede düşünmenin temel yapı taşları ise kavramlardır. Kavramlar, bireylerin nesnelere sınıflandırma, ilke ve kurallar ortaya koyma, düşünme ve düşüncesinin sınırlarını çizme imkanı verir. Kavramlar yine bir dizi kavramlarla açıklanabildiğinden bireyin düşünmesine yardımcı olacak düşünme ağını kurmasına temel teşkil eder. Bu özelliğiyle kavramlar hem dilin gelişiminde önemli bir yer tutarken; üst düzey düşünmeyi gerektiren bilimsel düşünme süreci için vaz geçilmez öğelerdir.

Yaşadığımız evreni anlamaya yönelik sistemli ve organize bilgiler bütününden oluşan yöntemli bir çaba olarak tanımlanan bilimin, kullandığı dil somut olduğu kadar soyut düşünceyi de içermektedir. Hiç bir yarar gözetmeksizin

²Duffy, T.M. ve Jonassen D.H.:(1991) "Constructivism; New Implications For Instructional Technology." **Educational Technology**, 31.s.7-12.

sadece ne olup bittiğini anlamaya ve öğrenmeye dönük olan temel araştırmalarda, matematik gibi en soyut noktalardan malzeme bilimi gibi neredeyse uygulamalı sayılabilecek noktalara kadar geniş bir alanı kapsar.

Bilim geçmişi aydınlatma , anı tasvir etme ve geleceği kestirme (tahmin etme) gibi üç temel fonksiyonu yerine getirirken , olay ve olguları objektif olarak , açık seçik ortaya koyma , mantıklı, tutarlı, denenebilir, genellenebilir bilgileri sistemli bir birikimlilik içinde ifade etmede kendine has bir usulup kullanır.Bu usulup içerisinde pekçok terim ve kavramı kullanır. Kavramları kullanmada seçici ve dikkatlidir.Uygun kavramların kullanımı ve yapılandırılması anlatımı güçlendirdiği gibi düşünceye de yeni boyutlar kazandırır.

Diğer dillerde olduğu gibi Türkçe' de konuşma, yazı dili, edebiyat dili, sanat ve kültür dili , ticaret dili ve bilim dili olarak ilgili sahada iletişim ve aktarma fonksiyonunu yerine getirmede bazı güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu güçlükler dilin kendisinden değil, onun geçmişten günümüze içinde bulunduğu ortam ve işleyişini güçleştiren engeller den kaynaklanmaktadır..

Canlı bir varlık olan dilin canlılığını koruması onun gelişimine uygun ortam sağlanmasıyla mümkündür. Dil yalnız bireyin kendi kendisine varetmiş ya da yok ettiği bir gerçeklik değildir. Çünkü dillerin gelişimi ve değişimi nesillerin ömürlerinden çok daha uzun bir sürece yayılır. Dil bir yerde bireyi aşan, bireyin doğduğu andan itibaren kendini etkileşim içerisinde bulduğu toplumsal bir realitedir³ . Bu yönüyle dil bireyden bağımsızdır. O bireye değil, birey ona bağlıdır. Birey onu istediği gibi değiştiremez. Tarihi süreç içerisinde büyük savaşlar, büyük fetihler kültürel yönden bir başka kültürle sıkı temaslar, yabancı sözcüklerin çevirilerle ödünç alınması kültürel değişme ve gelişmelerden

³ Küyel, Mübahat Türker; "İleri Dil ve Dil Transferi Üzerine Ön Düşünceler" **Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe**, TTK yayını II. baskı Ankara 1994. s. 96-180.

dilin aşırı etkilenmesi dilin canlı bir varlık olarak gelişiminde önemli rol oynayan etkenlerdendir⁴

Dil bilimciler göre ilkel dil yoktur, elverişsiz koşullarda ilkel kalmış veya ilkel bırakılmış toplumlar vardır. Çünkü "ileri" bir toplum kimi koşullar altında kalırsa ya da bırakılırsa ilkelleşir, ilkelleştirilir, bilim ve teknolojiye gelişmesini kaybeder. Geride yalnızca dilini ve onun aracılığı ile kültürünü koruma çabaları kalır. Onlarda ya söner ya da söndürülür. Söndürülen dilin yerine başka bir dil transfer edilir. Transfer edilen diller de o dilin kültür ve uygarlığının gelişmesine hizmet etmekten öteye gidemezler.

Türkçe'nin bilim dili olarak saygın yerini alabilmesi, bilimsel anlayışa yeni zenginlikler katabilmesi için onun önündeki engelleri kaldırmak gibi bir sorumlulukla yüzyüze olduğumuzu farketmek durumundayız.

Atatürk'ün "Türk Dili zengin, geniş bir dildir. Her mefhumu (kavramı) ifadeye kabiliyeti vardır. Yalnız onun bütün varlıklarını aramak, bulmak, toplamak, onlar üzerinde işlemek lazımdır"⁵

"Türk Dili dillerin en zenginlerindedir". Yeter ki "Bu dil şuurlu işlensin"sözleriyle gösterilen hedefe, aynı şuur ve hassasiyetle devam etmek durumundayız. Türkçeyi yalnızca bir iletişim aracı olarak kabul edip birtakım gramer kurallarına indirgeyemeyiz. Türkçeyi bilim dili haline getirmek için, düşünme sürecini geliştirecek kültürel terimlerin yaygın kullanımını sağlayacak kültür politikaları takip ederek, dili kullananları dolu ve ayrıntılı düşünme sürecine yöneltmek durumundayız. Bunun hareket noktası ise öğrenim dilinin ana dili ile yapılmasıdır.

Anadili ile öğretim dilin kaba konuşma dilinden yazım diline ve aynı zamanda düşünerek ifade etme boyutuna geçişi sağlar. Öğretim dili ile kazanılan

⁴İmer Kamile , **Dilde Değişme ve Gelişme Açısından Türk Dil Devrimi** J.D.K. Yayını,Ankara. 1976, s.19-27

⁵Kocatürk Utkan: **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**. Ankara, 1971, s. 140-141

dil, kelime dağarcığından ibaret değildir. Dil duygusu ve dili bilincinin gelişmesini ve yetkinleşmesini sağlar.

Yabancı dil öğrenmeye olumlu,yabancı dille öğretime karşı tavır almak; millet olarak yükselmek ve dünya dilleri arasında seçkin bir varlık göstermenin ümidini ve şuurunu taşımak demektir. Dünya uygarlık yarışında millet olarak var olduğumuz ve bunu süreceğizin bir göstergesidir.

Bir dildeki terimler ilk elden kullanan kişilerle, konuya merak duyanların ortak çaba ve gayretleriyle etkili bir biçimde gelişip olgunlaşır. Bu nedenle bilim adamlarımızın kendi alanlarının gerektirdiği ölçüde Türkçe kullanma ve kullandırmaya dönük tutumum içine girmelerinin Türkçe'nin bilim dili olarak kullanılmasına büyük katkısı olacaktır.

Türkçe'nin bilim dili haline gelmesinde öğretim dili olarak Türkçe'nin okullarımızda sunulmasının ise apayrı bir önemi vardır. Türkçe'nin gramer yapısına uygun ve bilinçli bir biçimde yazılmasına ve konuşulmasına özen gösterilmeli ve bu şuur öğrencilerimize aşılmalıdır.

Devletin politikaları dilin korunması, geliştirilmesi, yüceltilmesi noktasına odaklaşmalıdır. Dilin cılızlaştırıldığı, yozlaşmasına ve söndürülmesine dönük çabalar, uygarlık yolunda milli kültürümüzün budanmasına başka kültürlerin istilasına ortam hazırlamak demektir. Bu nedenle Türkçe'yi kullanan, okuyan, yazan, konuşan ve bu konuda kararlar alan herkese ciddi sorumluluklar düşmektedir.

KAYNAKLAR

Dufty, T.M. ve Jonassen D.H.:(1991) "Constructivism; New Implications For Instructional Technology." **Educational Technology**, 31.s.7-12.

İmer Kamile , :**Dilde Değişme ve Gelişme Açısından Türk Dil Devrimi** .T.D.K. Yayını,Ankara. 1976.

Kagan, J.**Psychology an Education**. N.Y.Harcourt Brace, Jovanovich, İnc.1978.

Kocatürk Utkan: **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**. Ankara, 1971.

Küyel Mübahat Türker : "İleri Dil ve Dil Transferi Üzerine Ön Düşünceler" **Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe**. T.T.K. Yayını. Ankara, 1976.

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE TEMEL BECERİLERİN GELİŞTİRİLMESİ İÇİN EDEBİYAT METİNLERİNİN KULLANIMI

Yrd.Doç.Dr.Mehmet TAKKAÇ*

Ülkelerin kendi coğrafya sınırları içinde, kendi kendilerine yeterli, kapalı bir yaşam biçimi sürdürmelerinin düşünülmeeyeceği gerçeğinin bütünüyle benimsendiği bir dünyada yaşıyoruz. Kültürel, sanatsal, ekonomik, politik, mesleki vb. konular yanında, yabancı dil bilme durumu da neredeyse meziyet olmaktan çıkıp sıradan bir nitelik haline geldi. Bugün, "Yabancı dil biliyor musun?" sorusunu değil, "Kaç yabancı dil biliyorsun?" sorusunu yanıtlamamız gerekiyor.

Yabancı dil öğreniminin bu denli önemli olmasının yabancı dil öğretimine de gittikçe artan bir önem kazandırması kaçınılmazdır. Artık, geleneksel öğretim yöntemleriyle yetinilmemesi, bir dizi dil öğretim yönteminin ortaya konulması yanında, bu alanda yapılan çalışmaların aralıksız biçimde sürdürülmesi de konunun önemini gösterir.

Yabancı dil öğretiminin böylesine güncel bir konu olmayı sürdürmesinin söz konusu alanda kullanılacak kaynakların seçimini de önemli kılması doğaldır. Yabancı dil öğrenen insanların ilgisini sürekli canlı tutmanın en doğal, en geçerli, en gerçekçi ve en kolay yolu onlara ilgilerini çekecek materyaller vermektir. Verilecek materyaller öğrencileri, deyim yerindeyse, kendilerine çekmelidir. Şiir, öykü, roman, oyun, destan gibi dalları bulunan edebiyat, öğrencilerin ilgilerini en fazla canlı tutacak materyaller arasında önemli bir yer

* Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, İngiliz Dili Eğitimi Bölümü.